

การบริหารจัดการการท่องเที่ยวชุมชนอย่างยั่งยืน ภายใต้สถานการณ์
การเปลี่ยนแปลงของสภาพภูมิอากาศ กรณีศึกษา โซphisai โมเดล
Sustainable Community Tourism Management under the Climate
Change Circumstances, Case Study, So Phisai Model

ดาร์ณ พรหมณ์แก้ว¹/ สุทธิพงษ์ สุริยะ²/ อาภาพรณ โจโควิดจาจา³/ เสาวลักษณ์ วิบุรณกุล⁴
Daran Pramkaew¹/ Suttipong Suriya²/ Arpapun Jokowidjaja³/
Saowalak Wiboonkarn⁴

^{1, 4}สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี

^{1, 4}Public Administration, Faculty of Humanities and Social Science Phetchaburi,
Rajabhat University Phetchaburi

²กรรมการผู้จัดการบริษัท ขาบสไตร์ จำกัด

² Managing Director of Khab Style Company Limited

³กรรมการผู้จัดการบริษัท พงษ์ลาภ จำกัด

³ Managing Director of Phonglarp Company Limited

Corresponding author E-mail: daran.pra@mail.pbru.ac.th

(Received: September 24, 2023; Revised: November 4, 2024; Accepted: December 13, 2024)

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาและวิเคราะห์ประเด็นปัญหาที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงของสภาพภูมิอากาศ ซึ่งส่งผลกระทบต่อการท่องเที่ยว 2) ศึกษาแนวทางสำหรับการบริหารจัดการการท่องเที่ยวชุมชนอย่างยั่งยืน 3) เสนอรูปแบบที่เหมาะสมสำหรับการบริหารจัดการการท่องเที่ยวชุมชนอย่างยั่งยืน 4) ประเมินผลรูปแบบกิจกรรมการพัฒนาคุณภาพชีวิตในการยกระดับรายได้ และความผาสุกภายใต้สถานการณ์การเปลี่ยนแปลงของสภาพภูมิอากาศ ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล แบบสัมภาษณ์เชิงลึก แบบสอบถาม กลุ่มตัวอย่างเชิงคุณภาพ สุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง คือ ตัวแทนภาครัฐ ภาคประชาชน และสมาคมที่เกี่ยวข้อง จำนวน 12 คน กลุ่มตัวอย่างเชิงปริมาณ ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง จากประชาชนในพื้นที่และนักท่องเที่ยว จำนวน 153 คน วิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพด้วยเทคนิค การวิเคราะห์ SWOT เชิงปริมาณใช้โดยค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัย พบว่า

1) ประเด็นปัญหาที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงของสภาพภูมิอากาศ ซึ่งส่งผลกระทบต่อการท่องเที่ยว คือ สภาพอากาศที่ร้อนขึ้น เกิดลมพายุบ่อยขึ้น และรุนแรงขึ้น ฝนตกไม่ตรงตามฤดูกาล จะตกก่อนฤดู และมีภัยแล้งที่ยาวนาน ชาวบ้านในพื้นที่และนักท่องเที่ยวสรุปผลกระทบต่อการทำเกษตรอย่างครบคลุม 2) แนวทางที่เหมาะสมสำหรับการบริหารจัดการการท่องเที่ยวชุมชนอย่างยั่งยืน คือ 1) ยุทธศาสตร์ด้านการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว การเชื่อมโยงกับแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่อื่น 2) ยุทธศาสตร์ด้านการส่งเสริมความสมบูรณ์และความมีชื่อเสียงของแหล่งท่องเที่ยวด้านคุณค่าเอกลักษณ์ อัตลักษณ์ที่โดดเด่น 3) ยุทธศาสตร์ด้านการอำนวยความสะดวก การให้บริการการจัดกิจกรรมอื่น ๆ ของชุมชน 4) ยุทธศาสตร์ด้านการเพิ่มศักยภาพด้านสถานที่ในการรองรับนักท่องเที่ยว และการจัดกิจกรรม 5) ยุทธศาสตร์ด้านการบริหารจัดการบุคลากรการตลาด การประชาสัมพันธ์และรักษาคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวให้เป็นพิพิธภัณฑ์ชุมชนมีชีวิต 3) รูปแบบที่เหมาะสมสำหรับการบริหารจัดการการท่องเที่ยวชุมชนอย่างยั่งยืนของอำเภอโขงเจียม คือ (1) ด้านการส่งเสริมชุมชน (2) ด้านการส่งเสริมอาชีพและรายได้ (3) ด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (4) ด้านการป้องกันและรักษาความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน (5) ด้านการมีส่วนร่วมของประชาชน และ (6) ด้านภาวะผู้นำและภาคีเครือข่าย 4) ผลการประเมินรูปแบบกิจกรรมการพัฒนาคุณภาพชีวิตในการยกระดับรายได้และความผาสุกภายใต้สถานการณ์การเปลี่ยนแปลงของสภาพภูมิอากาศ รวมภาพอยู่ในระดับมาก

คำสำคัญ: การบริหารจัดการ การท่องเที่ยวชุมชนอย่างยั่งยืน การเปลี่ยนแปลงของสภาพภูมิอากาศ

Abstract

The objectives of this research were to: 1) study and analyze issues arising from climate change affecting tourism, 2) explore guidelines for sustainable community tourism management, 3) propose an appropriate model for sustainable community tourism management, and 4) evaluate an activity model aimed at improving quality of life by raising income levels and well-being under climate change conditions. This study utilized both qualitative and quantitative research methods. Data collection tools included in-depth interview forms and questionnaires. The qualitative sample group, selected through purposive sampling, consisted of 12 representatives from governmental organizations, the public sector, and relevant associations. The quantitative sample group, also selected through purposive sampling, consisted of 153 local residents and tourists. Qualitative data were analyzed using the SWOT analysis technique, while quantitative data were analyzed using mean and standard deviation.

The research findings revealed that: 1) climate change impacts tourism through warmer weather, more frequent and severe storms, unusual seasonal weather patterns, and prolonged droughts, with both local residents and tourists noting significant impacts on agriculture; 2) guidelines for sustainable community tourism management include: (1) strategies for enhancing access to tourist attractions and linking them with attractions in other areas, (2) promoting the distinctive value and identity of tourist attractions, (3) providing facilities and services for community activities, (4) increasing the potential of locations to accommodate tourists and host activities, and (5) managing marketing personnel, public relations, and the quality of tourist attractions as living community museums; 3) an appropriate model for sustainable community tourism management in So Phisai District includes: (1) community promotion, (2) career and income support, (3) natural resource and environmental management, (4) protection of life and property, (5) community participation, and (6) leadership and network collaboration; and 4) the evaluation of activities aimed at improving quality of life and raising income and well-being under climate change conditions was found to be at a high level overall.

Keywords: Management, Sustainable Community Tourism, Climate change

บทนำ

ประเทศไทยได้มีการปรับเปลี่ยนแนวทางการพัฒนาตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (2566 - 2570) ได้กำหนดทิศทางการพัฒนาบนพื้นฐานของหลักการแนวคิดที่สำคัญและเป็นเป้าหมายหลัก 5 ประการ คือ 1) การปรับโครงสร้างสู่เศรษฐกิจฐานนวัตกรรม เพื่อยกระดับรายได้ประชากรต่อหัวเพิ่มขึ้นไม่ต่ำกว่า 300,000 บาทต่อปี 2) การพัฒนาคนสำหรับโลกยุคใหม่ ให้ดัชนีความก้าวหน้าของคน Healthcare Associated Infections (HAI) อยู่ในระดับสูง 3) มุ่งสู่สังคมแห่งโอกาสและความเป็นธรรม โดยลดความแตกต่างของความเป็นอยู่ระหว่างกลุ่มประชากรต่ำกว่า 5 เท่า 4) เปลี่ยนผ่านการผลิตและการบริโภคไปสู่ความยั่งยืน โดยลดปริมาณการปล่อยก๊าซเรือนกระจก ไม่น้อยกว่าร้อยละ 20 เมื่อเทียบกับปริมาณปกติที่คาดว่าจะเกิดขึ้น และ 5) สร้างความสามารถในการรับมือกับการเปลี่ยนแปลงและความเสี่ยงเพิ่มขึ้น ทั้งในเรื่องโรคระบาด การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ความก้าวหน้าทางดิจิทัล และประสิทธิภาพภาครัฐ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564) ได้ให้ความสำคัญกับการพัฒนาชุมชนให้เข้มแข็งและพึ่งตนเองได้โดยเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนในการมีส่วนร่วมร่างกิจกรรมสาธารณะประโยชน์ จัดระเบียบ

สังคมและการสนับสนุนกระบวนการเรียนรู้และขยายเครือข่ายของชุมชน (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2559) ตลอดจนถึงยุทธศาสตร์ชาติระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2560 - 2579) ได้สร้างแนวทางขับเคลื่อนประเทศไทยให้มีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน โดยมีแนวทางสำคัญ คือ การเสริมความเข้มแข็งแก่ชุมชน ด้วยการพัฒนาศักยภาพทุนมนุษย์ สร้างศักยภาพให้ชุมชนสามารถบริหารจัดการทรัพยากรในพื้นที่ได้ด้วยตนเองโดยการสร้างองค์ความรู้ การบริหารจัดการให้แก่ชุมชน เน้น “การพัฒนาที่ยั่งยืน” และ “คน เป็นศูนย์กลางการพัฒนา” ยึดหลักการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจที่ลดความเหลื่อมล้ำและขับเคลื่อนการเจริญเติบโตจากการเพิ่มผลิตภาพการผลิตบนฐานการใช้นวัตกรรม ใช้กลยุทธ์ด้านนวัตกรรมบูรณาการวิจัยและพัฒนากับการนำไปใช้ประโยชน์ในเชิงพาณิชย์เป็นการขับเคลื่อนการพัฒนาในทุกภาคส่วนในระดับพื้นที่ท้องถิ่นและชุมชนตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560 - 2564) เป็นการวิจัยและพัฒนาแบบมีส่วนร่วมของคนในชุมชนกับภาคีเครือข่ายในการสร้างศักยภาพให้กับพื้นที่ เพื่อพร้อมรับกับการเติบโตเป็นชุมชนท่องเที่ยวของโดยชุมชนให้เป็นพิพิธภัณฑ์ชุมชนมีชีวิต ตำบลหนองพันทา อำเภอโซ่พิสัย จังหวัดบึงกาฬ อีกทั้งยังเป็นการบูรณาการองค์ความรู้ทั้งจากภาคการศึกษา จากภาคภาคีเครือข่าย ร่วมกันออกแบบกระบวนการที่จะนำองค์ความรู้และนวัตกรรมไปเพิ่มรายได้ให้กับชุมชน รวมถึงสร้างกิจกรรมที่จะดึงดูดคนรุ่นใหม่ให้เข้ามามีส่วนร่วมมากที่สุดเพื่อให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืน เกิดการนำงานวิจัยไปสู่การใช้ประโยชน์ตามเป้าหมายของการพัฒนาประเทศได้

การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ การปล่อยก๊าซเรือนกระจกยังคงเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ภาวะโลกร้อนส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงของระบบภูมิอากาศ ซึ่งหากไม่เริ่มดำเนินการอย่างทันที่ที่จะทำให้เกิดผลลัพธ์ที่ไม่อาจเปลี่ยนแปลงได้ ไม่ว่าจะเป็นความสูญเสียทางเศรษฐกิจ และผลกระทบต่อชีวิตและทรัพย์สินจากภัยพิบัติที่เกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ เป้าหมายที่ 13 มุ่งระดมทรัพยากรเพื่อสนับสนุนประเทศกำลังพัฒนาในการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศและการพัฒนาแบบคาร์บอนต่ำ ซึ่งควรดำเนินการควบคู่ไปกับการบูรณาการมาตรการด้านการลดความเสี่ยงจากภัยพิบัติ การจัดการทรัพยากร ธรรมชาติอย่างยั่งยืน และความมั่นคงของมนุษย์ เข้ากับยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศนอกจากนี้การรักษาระดับอุณหภูมิเฉลี่ยของโลกให้ไม่เพิ่มขึ้นเกิน 2 องศาเซลเซียส จำเป็นต้องมีเจตจำนงทางการเมืองที่เข้มแข็ง การลงทุนและการใช้เทคโนโลยีมากขึ้น และความร่วมมือในการดำเนินการอย่างเร่งด่วน (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2565) ผลกระทบทั้งหมดของการเปลี่ยนแปลงภูมิอากาศที่มีต่อผลผลิตทางการเกษตรของคนในชุมชนโดยอ้อม จากการเปลี่ยนแปลงภูมิอากาศ ที่มีต่อผลผลิตจากพืชผลค่อนข้างแน่นอน ผลกระทบทางลบที่เกิดขึ้นนี้ ส่วนใหญ่จะเกิดขึ้นในฤดูร้อนส่งผลปริมาณน้ำยางพาราที่กรีตได้มีปริมาณที่ลดลงถึงปริมาณ 40 - 50 % จากปริมาณที่กรีตได้ในช่วงฤดูหนาว และส่งผลปริมาณเปอร์เซ็นต์หรือความเข้มข้นของน้ำยางพาราอีกทางหนึ่งด้วย ทำให้คุณภาพของยางพาราลดลงส่งผลทำให้ราคายางพาราลดต่ำลงอีกทาง ทำประชากรที่อาศัยในเขตนี้นั้นส่วนใหญ่มีรายได้ต่ำ โดยอาศัยน้ำฝนเพียงอย่างเดียว (สุทธิพงษ์

สุริยะ, 2565) กล่าวว่า การปรับตัวของคนในชุมชน (Adaptation) ถ้ามองงานพัฒนาชุมชนว่าเป็นการทำให้ชาวบ้านมีกินมีใช้ปลูกผัก เลี้ยงสัตว์ ทำเกษตรพอเพียง นั้นเป็นสิ่งที่ภาคส่วนที่กำกับดูแลทำได้อยู่แล้ว แต่สิ่งที่ผลสนใจคือ เรื่องของสถาปัตยกรรม การออกแบบสภาพแวดล้อมในมิติท้องถิ่น LOCAL สู่เลอค่า จะทำอย่างไรให้พื้นที่บ้านของชาวบ้านมีความงาม ซึ่งก่อนหน้านี้ชาวบ้านไม่เข้าใจบริบทความงามว่าคืออะไร เพราะไม่เคยมีคนไปแนะนำว่าต้องทำอย่างไรให้ดีงาม ไม่มีคนบอกว่าทุนวัฒนธรรมที่เป็น Soft Power ของเขาคืออะไรบ้าง และต้องดึงออกมาให้งามด้วยวิธีไหน ซึ่งสิ่งนี้อยู่ด้วยการเปิดพื้นที่ที่พิพิธภัณฑ์ชุมชนมีชีวิตให้คนใช้พิสัยมาดู มีเจ้าหน้าที่ให้ความรู้ว่าจะต้องทำบ้านของตัวเองอย่างไร นอกจากการพัฒนาสถานที่ ตอนนี้พิพิธภัณฑ์ชุมชนมีชีวิตยังพัฒนาคน โดยเปิดโอกาสให้เด็กฐานะยากจนและด้อยโอกาสทางการศึกษาเข้ามาเป็นจิตอาสา ทำงานเป็นไกด์ท้องถิ่นให้กับนักท่องเที่ยว และได้รับรายได้เป็นรายวัน ซึ่งการพูดคุยกันบางครั้งทำให้นักท่องเที่ยวทราบถึงปัญหาของน้อง ๆ และประทับใจในความตั้งใจดี เลยอยากช่วย จนตอนนี้มีเด็กในหมู่บ้านได้รับทุนและโอกาสสมารถเรียนที่สถาบันเทคโนโลยีจิตรลดาจนสอบติดแล้ว และอีกหลายคนได้ทุนการศึกษาให้เรียนจนจบปริญญาตรีจากผู้ใหญ่ใจดีที่ได้พบเจอกันผ่านการท่องเที่ยวในพิพิธภัณฑ์ชุมชนมีชีวิต ซึ่งในอีกมุมหนึ่ง พ่อแม่ก็อยากให้ลูกหลานมาทำต่งนี้ เพื่อลดความเสี่ยงเรื่องยาเสพติด เพราะบึงกาฬเป็นจังหวัดชายแดนริมโขงที่มีปัญหาเรื่องยาบ้าเยอะ เมื่อเด็กเข้ามาทำงานที่นั่นแทนที่จะไปมั่วสุม ก็ได้เรียนรู้อะไรหลายอย่าง นี่คือเป้าหมายของการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals) (SDGs) ซึ่งผมมองว่าพิพิธภัณฑ์ชุมชนมีชีวิต คือ หน่วยสร้างคนและสร้างชาติ

จากข้างต้นชุมชนที่เข้มแข็งจึงเป็นสิ่งที่ดีและสำคัญในการพัฒนาประเทศชาติชุมชนเข้มแข็งเกิดขึ้นจากการปรับตัว แก้ไขปัญหาสร้างสรรค์สิ่งต่าง ๆ ได้อย่างต่อเนื่องโดยลักษณะชุมชนที่เข้มแข็ง คือ 1) รวมตัวกันเป็นปึกแผ่นในการร่วมทำกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชนมีศักยภาพพึ่งตนเองได้ในระดับสูงเป็นชุมชนที่สามารถแก้ปัญหาต่าง ๆ โดยอาศัยความรู้กลไกในชุมชน และสามารถพัฒนาศักยภาพของตนเองได้อย่างต่อเนื่อง มีผู้นำที่เก่งและดีโดยชุมชนมีการกำหนดวิสัยทัศน์ แผนพัฒนาดตนเองโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน (ธนากร สังเขป, 2556) ปัญหาต่าง ๆ ในชุมชนที่เกิดขึ้นหากมีการบริหารจัดการภายในองค์กรให้เกิดกลไกในการดำเนินงานอย่างต่อเนื่องต้องอาศัยการมีส่วนร่วม การรวมกลุ่มของประชาชนในชุมชนที่มาร่วมกัน เพื่อนำไปสู่การแก้ปัญหาเพื่อพึ่งตนเอง ภายในชุมชนมีการแบ่งปันแลกเปลี่ยนรวบรวม ความคิด การทำกิจกรรมต่าง ๆ การเรียนรู้แลกเปลี่ยน และตัดสินใจระดับรากหญ้า มีระบบโครงสร้างและมีกิจกรรมร่วมกันอย่างต่อเนื่อง เพื่อแก้ไขปัญหาและพัฒนาชุมชน (จุฬามณี แก้วโพทอง และคณะ, 2561) การพัฒนาท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์โดยชุมชนให้เป็นพิพิธภัณฑ์ชุมชนมีชีวิต ตำบลหนองพันทา อำเภอโซ่พิสัย จังหวัดบึงกาฬ เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตและอาชีพในการพึ่งตนเองอย่างยั่งยืนนี้ เป็นโครงการที่มุ่งเน้นบูรณาการให้เกิดการนำมาใช้ประโยชน์สู่การพัฒนาเชิงพื้นที่ท่องเที่ยวให้มีความเข้มแข็งและมีความพร้อมในการจัดการชุมชนท่องเที่ยวของตนเองได้ โดยในกระบวนการวิจัยเน้นการมีส่วนร่วมของหลายฝ่ายทั้งภาควิชาการ ภาคการท่องเที่ยว ภาครัฐ และชุมชน

เพื่อให้เกิดการใช้องค์ความรู้และนวัตกรรมจากงานวิจัยที่สามารถรองรับแผนการท่องเที่ยวโดยชุมชนให้เป็น พหิพัตถ์ชุมชนมีชีวิต จังหวัดบึงกาฬได้ และโครงการนี้เป็นการสร้างเศรษฐกิจฐานนวัตกรรมของประเทศ ตามนโยบาย 4.0 เป็นการสร้างเศรษฐกิจทั้งในระดับชุมชนจังหวัดและประเทศจากศักยภาพที่มีอยู่ในท้องถิ่น เป็นการยกระดับธุรกิจท่องเที่ยวชุมชน ซึ่งเป็นธุรกิจบริการให้กลายเป็น High Value Service ต่อไปได้ ซึ่ง สอดคล้องกับยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศ ตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ นโยบายรัฐบาล และ ยุทธศาสตร์การวิจัยของชาติ นอกจากการเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจให้กับชุมชนและจังหวัดได้แล้ว ผลลัพธ์ที่จะ เกิดขึ้นคือ ยังเป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลที่สำคัญที่ควรค่าแก่การอนุรักษ์พหิพัตถ์ชุมชนมีชีวิต ทั้งทาง ประวัติศาสตร์และทางความหลากหลายทางชีวภาพให้คนรุ่นใหม่ในอนาคตได้ศึกษา ซึ่งผลลัพธ์และผลผลิตที่จะ เกิดขึ้นจากโครงการนี้จะสร้างผลกระทบเชิงบวกด้านเศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อมทั้ง ต่อชุมชน สังคม โดย ชุมชนให้เป็นพหิพัตถ์ชุมชนมีชีวิต จังหวัดบึงกาฬและประเทศชาติต่อไปได้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาและวิเคราะห์ประเด็นปัญหาที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงของสภาพภูมิอากาศ ซึ่งส่งผลกระทบต่อการท่องเที่ยวของอำเภอโซ่พิสัย จังหวัดบึงกาฬ
2. เพื่อศึกษาแนวทางสำหรับการบริหารจัดการการท่องเที่ยวชุมชนอย่างยั่งยืนของอำเภอโซ่พิสัย จังหวัดบึงกาฬ ภายใต้สถานการณ์การเปลี่ยนแปลงของสภาพภูมิอากาศ
3. เพื่อเสนอรูปแบบที่เหมาะสมสำหรับการบริหารจัดการการท่องเที่ยวชุมชนอย่างยั่งยืนของอำเภอ โซ่พิสัย จังหวัดบึงกาฬภายใต้สถานการณ์การเปลี่ยนแปลงของสภาพภูมิอากาศ
4. เพื่อประเมินผลรูปแบบกิจกรรมการพัฒนาคุณภาพชีวิตในการยกระดับรายได้ และความผาสุก ภายใต้สถานการณ์การเปลี่ยนแปลงของสภาพภูมิอากาศ

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ เก็บข้อมูลโดยแบบสอบถามแบบสัมภาษณ์ เชิงลึก

วิจัยเชิงคุณภาพ

1. กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

กลุ่มตัวอย่างเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยได้เลือกใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) เพราะต้องการศึกษาเฉพาะ ผู้ที่มีความเกี่ยวข้องโดยตรงและมีบทบาทต่อการบริหารจัดการ การท่องเที่ยวชุมชนอย่างยั่งยืนภายใต้สถานการณ์ การเปลี่ยนแปลงของสภาพภูมิอากาศ โดยชุมชนให้เป็น

พิพิธภัณฑ์ชุมชนมีชีวิต จำนวนทั้งหมด 12 คน ซึ่งเป็นกลุ่ม ตัวอย่างโดยใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview)

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเชิงคุณภาพ

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยในเชิงคุณภาพ เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาวิจัยและเก็บข้อมูล คือ แบบสัมภาษณ์ สามารถจำแนกได้เป็น 2 ลักษณะ คือ เครื่องมือที่เป็นลักษณะอุปกรณ์ที่ช่วยอำนวยความสะดวกในการสัมภาษณ์ให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นและเครื่องมือที่กำหนดเป็นประเด็นคำถาม สำหรับใช้ในการสัมภาษณ์กลุ่มประชากรเป้าหมายโดยตรง ดังนี้

2.1 อุปกรณ์เสริมในการสัมภาษณ์เชิงลึกและสนทนากลุ่มเพื่อให้ได้ข้อมูลที่ถูกต้องและครอบคลุมมากที่สุด ที่จะช่วยให้การสัมภาษณ์มีความชัดเจน แม่นยำและถูกต้อง และตรงประเด็นตามใจความที่ผู้ถูกได้รับการสัมภาษณ์ต้องการจะสื่อสาร เช่น เครื่องบันทึกเสียง สมุดบันทึกข้อมูล และอุปกรณ์เครื่องเขียนที่ใช้ในการจดบันทึก

2.2 ประเด็นคำถามในการสัมภาษณ์ มีความสำคัญและสอดคล้องกับกรอบแนวคิด โดยเป็นคำถามในลักษณะปลายเปิด การสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview) ผู้วิจัยจะกำหนดคำถามไว้ก่อนล่วงหน้าเพื่อเป็นแนวทางในการสัมภาษณ์ (Interview Guide) คือ เป็นคำถามที่เปิดโอกาสให้ผู้ถูกสัมภาษณ์สามารถตอบหรือบรรยายข้อมูลได้อย่างละเอียด รวมถึงแสดงความคิดเห็นได้อย่างเป็นอิสระในประเด็นต่าง ๆ เพื่อนำมาถอดกระบวนความคิดและทัศนคติ และนำข้อมูลมาสรุปอภิปรายผลต่อไป

3. การเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ

การเก็บข้อมูลสามารถจำแนกได้ตามขั้นตอน 2 ลักษณะ โดยเริ่มจากการศึกษาเอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และการสัมภาษณ์เชิงลึกจากประเด็นคำถาม เพื่อนำมาวิเคราะห์ประมวลผล

3.1 การศึกษาวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) โดยการศึกษาแนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน เพื่อทำความเข้าใจถึงความหมายและลักษณะของการท่องเที่ยวที่มีความยั่งยืน รูปแบบของการท่องเที่ยว และองค์ประกอบของการพัฒนาการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน หลักการจัดการแหล่งท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน รวมไปถึงการศึกษาเอกสารวิจัยเกี่ยวกับพื้นที่ศึกษา คือ ตำบลหนองพันทา อำเภอโซ่พิสัย จังหวัดบึงกาฬ เพื่อเป็นฐานความรู้ในการพิจารณาหาปัจจัยที่มีผลต่อการบริหารจัดการการท่องเที่ยวชุมชนอย่างยั่งยืน ภายใต้สถานการณ์ การเปลี่ยนแปลงของสภาพภูมิอากาศ กรณีศึกษา โซ่พิสัยโมเดล (Model)

3.2 การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ซึ่งเป็นวิธีที่สามารถกระบวนความคิดทัศนคติ และประเด็นคำถามในประเด็นการสัมภาษณ์จากผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informant Interview) ซึ่งมีความเกี่ยวข้องและมีบทบาทในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวชุมชนอย่างยั่งยืน ได้แก่ ตัวแทนภาครัฐ ตัวแทนภาคธุรกิจ และภาคประชาชนที่เกี่ยวข้องโดยตรงในการท่องเที่ยวในพื้นที่ตำบลหนองพันทา อำเภอโซ่พิสัย จังหวัดบึงกาฬ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ถูกต้องและ ครอบคลุมมากที่สุด

4. การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ

วิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพด้วยเทคนิคการวิเคราะห์ SWOT (SWOT Analysis)

วิจัยเชิงปริมาณ

1. กลุ่มตัวอย่างเชิงปริมาณ

กลุ่มตัวอย่างเชิงปริมาณ ผู้วิจัยได้เลือกใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) เพราะต้องการศึกษาเฉพาะ ผู้ที่มีความเกี่ยวข้องโดยตรงและมีบทบาทต่อการบริหารจัดการการท่องเที่ยวชุมชนอย่างยั่งยืนภายใต้สถานการณ์ การเปลี่ยนแปลงของสภาพภูมิอากาศ โดยชุมชนให้เป็นพหุวัฒนธรรมชุมชนมีชีวิต จำนวนทั้งหมด 153 คน **หมายเหตุ: เริ่มนับจำนวนนักท่องเที่ยวตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม 2566 ถึง วันที่ 31 พฤษภาคม 2566

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ มีการเก็บข้อมูลวิจัยที่หลากหลายทั้งการใช้แบบสอบถาม เพื่อศึกษาความคิดเห็นชาวบ้านในพื้นที่และนักท่องเที่ยว เกี่ยวกับประเด็นต่าง ๆ ที่คณะผู้วิจัยสนใจศึกษา เช่น ความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงของสภาพภูมิอากาศ ผลกระทบต่อการทำการเกษตร ผลกระทบต่อการท่องเที่ยวจากการเปลี่ยนแปลงของสภาพภูมิอากาศ

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

3.1 นำแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ จำนวน 153 ชุด ไปเก็บข้อมูลกับประชากรที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง และเก็บแบบสอบถามกลับคืนด้วยตนเอง แล้วนำมาตรวจสอบความถูกต้อง เพื่อให้ได้ข้อมูลที่สมบูรณ์

3.2 นำข้อมูลที่ได้ไปวิเคราะห์ และประมวลผลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ต่อไป

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) สำหรับอธิบายข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง และพรรณนาการบริหารจัดการการท่องเที่ยวชุมชนอย่างยั่งยืนภายใต้สถานการณ์ การเปลี่ยนแปลงของสภาพภูมิอากาศ โดยชุมชนให้เป็นพหุวัฒนธรรมชุมชนมีชีวิต สถิติที่ใช้คือ ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

ผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ คณะผู้วิจัยได้มีการสรุปผลการวิจัยออกเป็น 2 ส่วน คือ การวิจัยเชิงคุณภาพและการวิจัยเชิงปริมาณ โดยสรุปผลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังต่อไปนี้

1. ศึกษาและวิเคราะห์ประเด็นปัญหาที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงของสภาพภูมิอากาศ ซึ่งส่งผลกระทบต่อการท่องเที่ยวของอำเภอโซ่พิสัย จังหวัดบึงกาฬ

ผลการวิจัยจะนำเสนอรายละเอียดเป็น 2 ส่วน คือ ส่วนแรกเป็นการสัมภาษณ์ผู้ที่มีความเกี่ยวข้องโดยตรงและมีบทบาทต่อการบริหารจัดการการท่องเที่ยวชุมชนอย่างยั่งยืนภายใต้สถานการณ์การเปลี่ยนแปลงของสภาพภูมิอากาศ โดยชุมชนให้เป็นพหุวัฒนธรรมชุมชนมีชีวิต โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก ส่วนที่สอง เป็นการวัดความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงของสภาพภูมิอากาศ ของชาวบ้านที่อาศัยอยู่ในพื้นที่และนักท่องเที่ยวที่มาจากพหุวัฒนธรรมชุมชนมีชีวิต โดยการนำเสนอใน 2 หัวข้อหลัก ดังต่อไปนี้ 1) ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงของสภาพภูมิอากาศ 2) ผลกระทบต่อการทำการเกษตร

1.1 ส่วนแรกเป็นการสัมภาษณ์

จากการสัมภาษณ์ปัญหาที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงของสภาพภูมิอากาศ ซึ่งส่งผลกระทบต่อการท่องเที่ยวของอำเภอโซ่พิสัย จังหวัดบึงกาฬ “ในหน่วยงานภาครัฐให้ความคิดเห็นว่า” ในภาพรวมของผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศต่อการท่องเที่ยวในของอำเภอโซ่พิสัย จังหวัดบึงกาฬ พบว่าได้รับผลกระทบโดยตรงและอ้อมจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ เช่น อุณหภูมิสูงสุดสูงขึ้น ปริมาณน้ำฝนและลมพายุ เนื่องจากอำเภอโซ่พิสัย จังหวัดบึงกาฬ มีลักษณะการท่องเที่ยวส่วนใหญ่เป็นการท่องเที่ยวเชิงศิลปะและวัฒนธรรมและพึ่งพิงสภาพภูมิอากาศไม่มาก” แต่ผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศทางตรงนี้เป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้นักท่องเที่ยวเดินทางมาเที่ยวในพื้นที่น้อยลง

ส่วนหนึ่งในการตัดสินใจของนักท่องเที่ยวในส่วนของพฤติกรรมนักท่องเที่ยวชาวไทยให้ร้อนและที่พักที่สบาย ซึ่งผลกระทบที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงของสภาพภูมิอากาศในปัจจุบันของอำเภอโซ่พิสัย จังหวัดบึงกาฬ ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกกิจกรรมของนักท่องเที่ยวชาวไทยเพราะอากาศที่ร้อนผิดปกติทำให้นักท่องเที่ยวชาวไทยเลือกกิจกรรมในร่มมากกว่ากลางแจ้ง ด้วยนิสัยของคนไทยที่ไม่ชอบแสงแดด โดยเฉพาะนักท่องเที่ยวผู้หญิงให้ความสำคัญเรื่องของรูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวไม่ทำให้ผิวพรรณเสียส่วนมากจะเลือกทำกิจกรรมนวดสปามากกว่าการท่องเที่ยวเชิงศิลปะ วัฒนธรรม และพหุวัฒนธรรมชุมชนมีชีวิต โดยอย่างยิ่งอากาศที่ร้อนมากกว่าปกติในปัจจุบันนักท่องเที่ยวชาวไทยที่เป็นผู้หญิงเลือกทำกิจกรรมกลางแจ้งน้อยลงกว่าเดิมและนักท่องเที่ยวชาวไทยที่เป็นผู้ชายก็ลดลงเช่นกัน

“ภาคเอกชนและผู้ประกอบการในพื้นที่” กล่าวว่าผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงของสภาพภูมิอากาศที่ส่งผลกระทบต่อกิจกรรมการท่องเที่ยวแหล่งท่องเที่ยวหรือเส้นทางการท่องเที่ยวก็จะแก้ไขตามเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นยังไม่มีแผนรองรับมือหรือมาตรการรับผลกระทบอย่างจริงจัง ในด้านของผู้ประกอบการอาชีพโฮมสเตย์นั้นได้พูดถึงประเด็นของผลกระทบจากสภาพภูมิอากาศที่แปรปรวน ฝนตกติดฤดูกาลส่งผลกระทบต่อเวลาเข้าพักของนักท่องเที่ยวเพราะอาจจะติดขัดเรื่องการเดินทาง การคมนาคม หรือความเชื่อมั่นเรื่องความปลอดภัย ความคุ้มค่า เป็นต้น ในส่วนของผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงของสภาพภูมิอากาศส่งผลกระทบต่อร้านอาหารอย่าง

มากกว่าธุรกิจอื่น ๆ เพราะจะส่งต่อปริมาณนักท่องเที่ยวที่มาใช้บริการแบบ Walk in ในวันที่มีอากาศที่ร้อนมาก หรือฝนตกนอกฤดูกาลจนทำให้เกิดน้ำท่วมขังในเส้นทางคมนาคมไม่สะดวกส่งผลกระทบต่อตัดสินใจของนักท่องเที่ยวในการเดินทางมาทางพิพิธภัณฑ์ชุมชนมีชีวิต แต่ถ้าเป็นนักท่องเที่ยวที่มาจากรูปผ่านจอก็โดยตรงกับทางพิพิธภัณฑ์ชุมชนมีชีวิตจะมีการให้บริการแบบปกติ เพราะมีการติดต่อกันไว้ก่อนหน้าการเดินทางแล้ว แต่ก็มีปัญหาเรื่องของพื้นที่กลางแจ้งที่ไม่สามารถให้บริการได้อย่างไม่เต็มที่ เนื่องจากมีอากาศที่ร้อนมากหรือฝนตกนอกฤดูกาล โดยนักท่องเที่ยวกลุ่มนี้จะให้ความสำคัญกับคุณค่าของวัฒนธรรม ศิลปะ การแสดงที่เป็นอัตลักษณ์ เอกลักษณ์เรื่องราวต่าง ๆ และสิ่งต่าง ๆ ที่เป็นความหรรษาอันเป็นลักษณะเฉพาะแบบดั้งเดิม อันเป็นประสบการณ์ใหม่ที่จะได้จากการเดินทางท่องเที่ยวเป็นพิเศษ

สรุปได้ว่าแนวทางสำหรับการท่องเที่ยวของอำเภอโซ่พิสัย จังหวัดบึงกาฬ ว่าควรปรับยุทธศาสตร์หรือทิศทางการท่องเที่ยวของอำเภอโซ่พิสัย จังหวัดบึงกาฬ เพื่อให้ภาคการท่องเที่ยวพึ่งพาอาศัยกันและกัน และพยายามกระจายนักท่องเที่ยว และรายได้จากการท่องเที่ยวไปสู่ช่วงเวลาอื่น ๆ ที่นอกเหนือจากช่วงฤดูหนาว ซึ่งไม่ทิ้งอัตลักษณ์ของชุมชน เพิ่มความโดดเด่นเรื่องอาหารพื้นเมือง (Gastronomy) และอาหารที่มีความหลากหลายจากกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ จึงควรจัดกิจกรรมเพื่อเปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวได้สัมผัสอาหารท้องถิ่นซึ่งเป็นเสน่ห์ของจังหวัดด้วย

1.2 ส่วนที่สองเป็นเชิงปริมาณ เป็นการวัดความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงของสภาพภูมิอากาศ ของชาวบ้านที่อาศัยอยู่ในพื้นที่และนักท่องเที่ยวที่มาเที่ยวพิพิธภัณฑ์ชุมชนมีชีวิต โดยการนำเสนอใน 3 ประเด็น ดังต่อไปนี้ 1) ความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงของสภาพภูมิอากาศ 2) ผลกระทบต่อการทำการเกษตร 3) ผลกระทบต่อการท่องเที่ยวและความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว ได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลจากเกษตรกรในพื้นที่ จำนวน 53 คน เป็นครัวเรือนจากตำบลโซ่พิสัย จำนวน 53 ครัวเรือน และนักท่องเที่ยวที่จองโปรแกรมท่องเที่ยวเกี่ยวกับพิพิธภัณฑ์ชุมชนมีชีวิต จำนวน 50 คน นักท่องเที่ยวที่ไม่ได้จองแพ็คเกจโปรแกรมท่องเที่ยวเกี่ยวกับพิพิธภัณฑ์ชุมชนมีชีวิต จำนวน 50 คน จำนวนทั้งหมด 153 คน ซึ่งเป็นกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตอบแบบสอบถาม ดังนี้ **หมายเหตุ: เริ่มนับจำนวนนักท่องเที่ยวตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม พ.ศ.2566 ถึง วันที่ 31 พฤษภาคม พ.ศ. 2566 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณที่ได้จากแบบสอบถาม

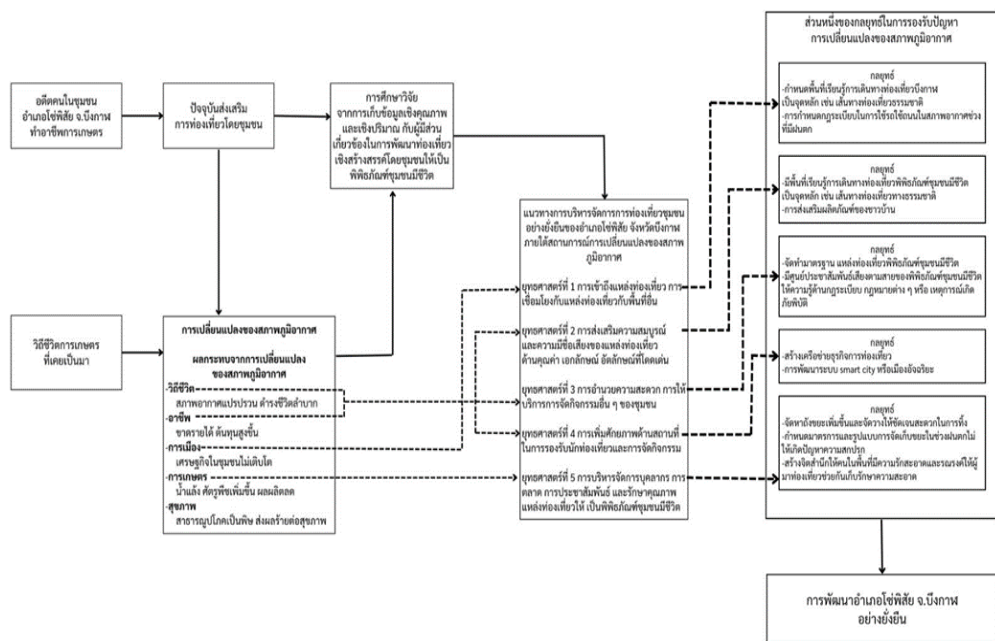
1.2.1 ความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงของสภาพภูมิอากาศ จะเห็นได้ว่ากลุ่มตัวอย่างที่เป็นเกษตรกรในพื้นที่และนักท่องเที่ยว มีความตระหนัก ถึงการเปลี่ยนแปลงของสภาพภูมิอากาศของจังหวัดบึงกาฬ ที่เห็นด้วยอย่างยิ่ง คิดเป็นร้อยละ 54.40 และ เห็นด้วยมาก คิดเป็นร้อยละ 27.20 ว่าสภาพภูมิอากาศในปัจจุบันมีสภาพอากาศเปลี่ยนแปลงไป ไม่เหมือนแต่ก่อนมีความแปรปรวนไม่แน่นอน อากาศร้อนขึ้น บางทีฝนตกมากเกินไป บางปีฝนทิ้งช่วง และมีพายุลมแรงมากขึ้นกว่าแต่ก่อน แสดงให้เห็นว่าเกษตรกรในพื้นที่และนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ในบริเวณดังกล่าวมีความตระหนัก ถึงการเปลี่ยนแปลงของสภาพภูมิอากาศ

1.2.2 ผลกระทบต่อการทำการเกษตร ความคิดเห็นเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ มีผลกระทบต่อการทำการเกษตร จะเห็นได้ว่า กลุ่มตัวอย่างที่เป็นเกษตรกรในพื้นที่และนักท่องเที่ยว มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศมีผลกระทบต่อการทำการเกษตรที่เห็นด้วยมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 54.40 และเห็นด้วยมาก คิดเป็นร้อยละ 31.1 ตามลำดับ

2. แนวทางสำหรับการบริหารจัดการการท่องเที่ยวชุมชนอย่างยั่งยืนของอำเภอโซ่พิสัย จังหวัดบึงกาฬ ภายใต้สถานการณ์การเปลี่ยนแปลงของสภาพภูมิอากาศ

แนวทางสำหรับการบริหารจัดการการท่องเที่ยวชุมชนอย่างยั่งยืนของอำเภอโซ่พิสัย จังหวัดบึงกาฬ ภายใต้สถานการณ์การเปลี่ยนแปลงของสภาพภูมิอากาศ คือควรปรับยุทธศาสตร์หรือทิศทางด้านการท่องเที่ยวของอำเภอโซ่พิสัย จังหวัดบึงกาฬ เพื่อให้ภาคการท่องเที่ยวพึ่งพาสภาพภูมิอากาศน้อยลง และพยายามกระจายนักท่องเที่ยว และรายได้จากการท่องเที่ยวไปสู่ช่วงเวลาอื่น ๆ ที่นอกเหนือจากช่วงฤดูหนาว โดยไม่ทิ้งอัตลักษณ์ของชุมชน เพิ่มความโดดเด่นเรื่องอาหารพื้นเมือง (Gastronomy) และอาหารที่มีความหลากหลายจากกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ จึงควรจัดกิจกรรมเพื่อเปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวได้สัมผัสอาหารท้องถิ่นซึ่งเป็นเสน่ห์ของจังหวัดบึงกาฬด้วย

แนวทางสำหรับการบริหารจัดการการท่องเที่ยวชุมชนอย่างยั่งยืนของอำเภอโซ่พิสัย จังหวัดบึงกาฬ ภายใต้สถานการณ์การเปลี่ยนแปลงของสภาพภูมิอากาศ

ภาพที่ 1 แนวทางสำหรับการบริหารจัดการการท่องเที่ยวชุมชนอย่างยั่งยืนของอำเภอโซ่พิสัย จังหวัดบึงกาฬ ภายใต้สถานการณ์การเปลี่ยนแปลงของสภาพภูมิอากาศ

สรุปได้ว่าแนวทางที่เหมาะสมสำหรับการบริหารจัดการการท่องเที่ยวชุมชนอย่างยั่งยืนของอำเภอไชยพิสัย จังหวัดบึงกาฬ ภายใต้สถานการณ์การเปลี่ยนแปลงของสภาพภูมิอากาศ ประกอบด้วย 1) ยุทธศาสตร์ด้านการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว การเชื่อมโยงกับแหล่งท่องเที่ยวกับพื้นที่อื่น 2) ยุทธศาสตร์ด้านการส่งเสริมความสมบูรณ์และความมีชื่อเสียงของแหล่งท่องเที่ยวด้านคุณค่าเอกลักษณ์ อัตลักษณ์ที่โดดเด่น 3) ยุทธศาสตร์ด้านการอำนวยความสะดวก การให้บริการการจัดกิจกรรมอื่น ๆ ของชุมชน 4) ยุทธศาสตร์ด้านการเพิ่มศักยภาพด้านสถานที่ในการรองรับนักท่องเที่ยว และการจัดกิจกรรม 5) ยุทธศาสตร์ด้านการบริหารจัดการบุคลากรการตลาด การประชาสัมพันธ์และรักษาคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวให้เป็นพิพิธภัณฑสถานมีชีวิต”

3. รูปแบบที่เหมาะสมสำหรับการบริหารจัดการการท่องเที่ยวชุมชนอย่างยั่งยืนของอำเภอไชยพิสัย จังหวัดบึงกาฬ ภายใต้สถานการณ์การเปลี่ยนแปลงของสภาพภูมิอากาศ ประกอบด้วย 1) ด้านการส่งเสริมชุมชน 2) ด้านการส่งเสริมอาชีพและรายได้ 3) ด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม 4) ด้านการป้องกันและรักษาความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน 5) ด้านการมีส่วนร่วมของประชาชน และ 6) ด้านภาวะผู้นำและภาคีเครือข่าย

4. ประเมินผลรูปแบบกิจกรรมการพัฒนาคุณภาพชีวิตในการยกระดับรายได้ และความผาสุกภายใต้สถานการณ์การเปลี่ยนแปลงของสภาพภูมิอากาศ พบว่า ความคิดเห็นต่อเส้นทางและกิจกรรมด้านการท่องเที่ยวของพิพิธภัณฑสถานมีชีวิต (ผลกระทบต่อการท่องเที่ยว) โดยภาพรวมมีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านการท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวของพิพิธภัณฑสถานมีชีวิต มีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก รองลงมาคือ ด้านชุมชนท้องถิ่น มีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก และมีความคิดเห็นน้อยที่สุด คือ ด้านความคุ้มค่า มีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก

อภิปรายผล

1. ปัญหาที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงของสภาพภูมิอากาศ ซึ่งส่งผลกระทบต่อการท่องเที่ยวของอำเภอไชยพิสัย จังหวัดบึงกาฬ ประกอบด้วย สภาพอากาศที่ร้อนขึ้น เกิดลมพายุบ่อยขึ้น และรุนแรงขึ้น สภาพอากาศไม่เหมือนเดิม ฝนตกไม่ต้องตามฤดูกาล จะตกก่อนฤดู และมีภัยแล้งที่ยาวนาน ชาวบ้านในพื้นที่และนักท่องเที่ยวสรุปผลกระทบต่อการทำการเกษตรอย่างครอบคลุมทั้ง 8 ประเด็น ตามที่นำเสนอข้างต้น ต้นทุนสูง ผลผลิตลดลง น้ำท่วม รายได้ลด ขาดรายได้ศัตรูพืชเพิ่มมากขึ้น ขาดน้ำ น้ำแล้ง เศรษฐกิจของชุมชนไม่เติบโต และผลกระทบต่อการประกอบอาชีพอื่น ๆ (1) กลุ่มตัวอย่างที่เป็นเกษตรกรในพื้นที่และนักท่องเที่ยว มีความตระหนักถึงการเปลี่ยนแปลงของสภาพภูมิอากาศของจังหวัดบึงกาฬ เห็นด้วยอย่างยิ่ง คิดเป็นร้อยละ 54.40 ว่าสภาพภูมิอากาศในปัจจุบันมีสภาพอากาศเปลี่ยนแปลงไป ไม่เหมือนแต่ก่อนมีความแปรปรวน ไม่แน่นอน อากาศร้อนขึ้น บางทีฝนตกมากเกินไป บางปีฝนทิ้งช่วง และมีพายุลมแรงมากขึ้นกว่าแต่ก่อน แสดงให้เห็นว่า เกษตรกรในพื้นที่และนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ในบริเวณดังกล่าว

ความตระหนัก ถึงการเปลี่ยนแปลงของสภาพภูมิอากาศ (2) กลุ่มตัวอย่างที่เป็นเกษตรกรในพื้นที่และนักท่องเที่ยว มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศมีผลกระทบต่อการทำการเกษตรเห็นด้วยมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 54.40 สอดคล้องกับงานวิจัย อังศุมา ก้านจักร (2561) ศึกษาเรื่องการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศต่อปริมาณน้ำในแม่น้ำชีระหว่างอดีตและปัจจุบันของจังหวัดมหาสารคาม ศึกษาการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรน้ำใน แม่น้ำชีด้านการดำรงชีวิต เศรษฐกิจ และสังคม ศึกษาผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ต่อปริมาณน้ำในแม่น้ำชี และจัดทำฐานข้อมูลระบบสารสนเทศด้านการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ในการวางแผนรองรับความเสี่ยงของท้องถิ่นต่อการดำรงชีพของประชาชน ผลการศึกษาพบว่า การเปลี่ยนแปลงลักษณะอากาศเฉลี่ยในจังหวัดมหาสารคาม ช่วงปี พ.ศ.2507-2533 และปี พ.ศ.2524- 2553 อุณหภูมิสูงสุดวัดได้ 36.8 องศาเซลเซียส ต่ำสุดวัดได้ 15.9 องศาเซลเซียส ส่วนปี พ.ศ. 2544-2559 อุณหภูมิสูงสุดวัดได้ 42.5 องศาเซลเซียส ต่ำสุด 8.8 องศาเซลเซียส อุณหภูมิเพิ่มขึ้น 0.8 องศาเซลเซียส ปริมาณฝนรวมตลอดทั้งปีอยู่ระหว่าง 82.9-172.9 มิลลิเมตร จำนวนวันฝนตกอยู่ระหว่าง 7.7-10.8 วัน การใช้ประโยชน์จากแม่น้ำชีใช้เพื่อการทำนา ทำไร่ ทำสวน และเกษตรฤดูแล้ง ผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ จะพบแนวโน้มของอุณหภูมิที่สูงขึ้นในช่วงฤดูร้อน และปริมาณฝนที่ตกรุนแรงเพิ่มขึ้นในช่วงฤดูฝน ได้รับผลกระทบในรูปแบบของภัยแล้งและน้ำท่วม เนื่องด้วยจำนวนวันที่ฝนตกลดน้อยลงและมีปริมาณน้ำฝนสูงขึ้น ส่งผลให้ปริมาณน้ำในแม่น้ำชี เปลี่ยนแปลงและมีแนวโน้มปริมาณลดลงตั้งแต่ปี 2555 ซึ่งมีผลต่อเกษตรกรที่ ใช้น้ำในแม่น้ำชี เพื่อการเพาะปลูกข้าว และด้วยความแปรปรวน การเกิดภัยแล้งและพื้นที่ที่ประสบอุทกภัยตลอดแนวแม่น้ำชี การกำหนดแนวทางรองรับการในการประโยชน์ที่ดินภายใต้การผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ จึงยึดพื้นฐานด้านการเกษตรและการดำรงชีวิตของพื้นที่เป็นตัวกำหนดแนวทางรองรับภาวะน้ำท่วมและภัยแล้งในจังหวัดมหาสารคาม

2. แนวทางสำหรับการบริหารจัดการการท่องเที่ยวชุมชนอย่างยั่งยืนของอำเภอโซ่พิสัย จังหวัดบึงกาฬ ภายใต้สถานการณ์การเปลี่ยนแปลงของสภาพภูมิอากาศ คือ ควรปรับยุทธศาสตร์หรือทิศทางการท่องเที่ยวของอำเภอโซ่พิสัย จังหวัดบึงกาฬ เพื่อให้ภาคการท่องเที่ยวพึ่งพาสภาพภูมิอากาศน้อยลง และพยายามกระจายนักท่องเที่ยว และรายได้จากการท่องเที่ยวไปสู่ช่วงเวลาอื่น ๆ ที่นอกเหนือจากช่วงฤดูหนาว โดยไม่ทิ้งอัตลักษณ์ของชุมชน เพิ่มความโดดเด่นเรื่องอาหารพื้นเมือง (Gastronomy) และอาหารที่มีความหลากหลายจากกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ จึงควรจัดกิจกรรมเพื่อเปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวได้สัมผัสอาหารท้องถิ่นซึ่งเป็นเสน่ห์ของจังหวัดด้วยแนวทางที่เหมาะสมสำหรับการบริหารจัดการการท่องเที่ยวชุมชนอย่างยั่งยืนของอำเภอโซ่พิสัย จังหวัดบึงกาฬ ภายใต้สถานการณ์การเปลี่ยนแปลงของสภาพภูมิอากาศ ประกอบด้วย 1) ยุทธศาสตร์ด้านการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว การเชื่อมโยงกับแหล่งท่องเที่ยวกับพื้นที่อื่น 2) ยุทธศาสตร์ด้านการส่งเสริมความสมบูรณ์และความมีชีวิตชีวาของแหล่งท่องเที่ยวด้านคุณค่าเอกลักษณ์ อัตลักษณ์ที่โดดเด่น 3) ยุทธศาสตร์ด้านการอำนวยความสะดวกการให้บริการการจัดกิจกรรมอื่น ๆ ของชุมชน 4) ยุทธศาสตร์ด้านการเพิ่มศักยภาพด้านสถานที่

ในการรองรับนักท่องเที่ยว และการจัดกิจกรรม 5) ยุทธศาสตร์ด้านการบริหารจัดการบุคลากรการตลาด การประชาสัมพันธ์และรักษาคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวให้เป็นพิพิธภัณฑ์ชุมชนมีชีวิต สอดคล้องกับงานวิจัยของ กมลศักดิ์ วงศ์ศรีแก้ว จิระพงษ์ เรืองกุล และสายใจ ประเสริฐ (2559) ศึกษาเรื่องการพัฒนาชุมชนเข้มแข็ง กรณีศึกษา ชุมชนพุนบำเพ็ญ เขตภาษีเจริญ กรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า คุณลักษณะชุมชนเข้มแข็งของ ชุมชนพุนบำเพ็ญสะท้อนได้จาก ความสามารถในการพึ่งตนเองของชุมชน และงานวิจัยนี้ขอเสนอแนะเพื่อ การพัฒนาชุมชนพุนบำเพ็ญไปสู่ชุมชนยั่งยืนได้ โดยการสานต่อการอนุรักษ์ พื้นที่เกษตร และการปลูกจิตสำนึก ผู้เข้ามาใหม่ให้อนุรักษ์สิ่งแวดล้อม พื้นฟูธรรมชาติ และวางแผนทรัพยากรของชุมชน ด้านที่มีค่าเฉลี่ย รองลงมา คือ ด้านการสร้างเครือข่ายชุมชน ได้แก่ การส่งเสริม และสนับสนุนให้คนในชุมชนมีการรวมกลุ่มตามสนใจ ความรู้ และทักษะของแต่ละบุคคล รวมทั้งการส่งเสริมให้เกิดเครือข่ายความร่วมมือทั้งภายในและภายนอกชุมชน

3. รูปแบบที่เหมาะสมสำหรับการบริหารจัดการการท่องเที่ยวชุมชนอย่างยั่งยืนของอำเภอโขงเจียม จังหวัดบึงกาฬ ภายใต้สถานการณ์การเปลี่ยนแปลงของสภาพภูมิอากาศ ประกอบด้วย 1) ด้านการส่งเสริมชุมชน 2) ด้านการส่งเสริมอาชีพและรายได้ 3) ด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม 4) ด้านการป้องกัน และรักษาความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน 5) ด้านการมีส่วนร่วมของประชาชน และ 6) ด้านภาวะผู้นำและ ภาวศึเครือข่าย สอดคล้องกับงานวิจัยของ โชติ บดีรัฐ และยุวดี พวงรอด (2562) วิจัยเรื่องการพัฒนา รูปแบบ การบริหารจัดการชุมชนเข้มแข็งแบบบูรณาการ ในเขตเทศบาลนครพิษณุโลก ซึ่งผลการวิจัยนี้ ได้นำเสนอ แนวทางในการเสริมสร้างชุมชนให้เข้มแข็ง ได้แก่ แนวทางด้านการฟื้นฟูและจัดระเบียบของชุมชน แนวทางด้าน การปรับตัวสภาพแวดล้อมในชุมชน แนวทางด้านการสร้างอาชีพให้กับชุมชน และการเสริมสร้างระบบสวัสดิการ ของชุมชน และสอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 9 (พ.ศ. 2545-2549) ที่ให้ความสำคัญกับการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การอนุรักษ์ฟื้นฟูและรักษาสภาพแวดล้อมชุมชน ให้เกื้อหนุนการพัฒนาคุณภาพชีวิตและเศรษฐกิจชุมชน และ สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560 - 2564) ที่มุ่งเน้น การเติบโตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมเพื่อพัฒนาอย่างยั่งยืน โดยมีเป้าหมายสำคัญ คือ พันทุนทางธรรมชาติ และ คุณภาพสิ่งแวดล้อมสามารถสนับสนุนการเติบโตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมมีความมั่นคงทางอาหาร พลังงาน น้ำ และป่าไม้ ด้านที่มีค่าเฉลี่ยรองลงมา คือ ด้านการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน ได้แก่ การส่งเสริมให้ ประชาชนมีส่วนร่วมในการเสนอปัญหาความต้องการ และแสวงหาแนวทางแก้ไขปัญหาละปรับปรุงฐานะ ความเป็นอยู่ของตนให้ดีขึ้น

4. ผลการประเมินรูปแบบกิจกรรมการพัฒนาคุณภาพชีวิตในการยกระดับรายได้ และความผาสุก ภายใต้สถานการณ์การเปลี่ยนแปลงของสภาพภูมิอากาศ ความคิดเห็นต่อเส้นทางและกิจกรรมด้านการท่องเที่ยว ของพิพิธภัณฑ์ชุมชนมีชีวิต (ผลกระทบต่อการท่องเที่ยว) โดยภาพรวมมีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก เมื่อ พิจารณารายด้าน พบว่า ด้านการท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวของพิพิธภัณฑ์ชุมชนมีชีวิต มีระดับ

ความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก รองลงมาคือ ด้านชุมชนท้องถิ่น มีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก และมีความคิดเห็นน้อยที่สุด คือ ด้านความคุ้มค่า มีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องแนวความคิดของพิตรจิรา มณีเนตร (2565) รองอธิบดีกรมการท่องเที่ยวได้ กล่าวถึงความสำคัญของการฝึกอบรมและการประชุมเชิงปฏิบัติการว่า “เราร่วมมือกันเพื่อกำหนดกรอบการดำเนินงานด้านการปรับตัวของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวให้พร้อมรับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศสร้างความคุ้มค่า อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งจะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อการสร้างภูมิคุ้มกัน เพื่อลดความเสี่ยงต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศที่อาจส่งผลกระทบต่ออุตสาหกรรมการท่องเที่ยวของประเทศไทยในอนาคต” และยังได้ให้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ เครื่องมือ วิธีการ กระบวนการทางเศรษฐกิจและสังคม การส่งเสริมนโยบายและการดำเนินการด้านเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ผ่านการอภิปรายเพื่อให้ได้มาซึ่งข้อตกลงเบื้องต้นเกี่ยวกับปัจจัยทางภูมิอากาศที่สำคัญ ลำดับความสำคัญของภาคการท่องเที่ยว การประเมินความเสี่ยงด้านสภาพภูมิอากาศ และผลลัพธ์ความเสี่ยง เพื่อเป็นแนวทางในการประเมินความเสี่ยงของการเปลี่ยนแปลงภูมิอากาศ ดนุชา พิขยพันธ์ เลขาธิการสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ นำเสนอสาระสำคัญของร่างแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 และแนวทางการขับเคลื่อนแผนไปสู่การปฏิบัติ ซึ่งสรุปสาระสำคัญได้ว่า ภายใต้ความร่วมมือในการลดก๊าซเรือนกระจกในระดับนานาชาติ ความเสี่ยงต่อความมั่นคงทางอาหารและพลังงาน โรคอุบัติใหม่และภัยโรคระบาด

ข้อเสนอแนะ

1. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกับหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้องควรสนับสนุนและส่งเสริมด้านการประชาสัมพันธ์ให้มีการติดต่อ สื่อสารผ่านสื่อทันสมัยหลายช่องทางให้แก่นักท่องเที่ยว
2. ควรให้มีการจัดเวทีประชาคมอย่างสม่ำเสมอ อย่างน้อยเดือนละ 1 ครั้ง ทุกเดือนต่อเนื่องกันไป เป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนได้เข้ามาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน แลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร ความคิดเห็นและประสบการณ์ต่าง ๆ เกิดการเรียนรู้ร่วมกันรู้ถึงปัญหาของชุมชน และพร้อมที่จะเข้ามาดำเนินการแก้ไขปัญหาของชุมชนร่วมกัน
3. ควรเปิดโอกาสให้ชาวบ้านเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานของกลุ่มโซพิสัยอย่างต่อเนื่อง ตั้งแต่การร่วมรับรู้ข้อมูลข่าวสาร ร่วมแสดงความคิดเห็นร่วมค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหา ร่วมตัดสินใจร่วมดำเนินการแก้ไขปัญหา ร่วมติดตามตรวจสอบประเมินผล และร่วมรับผลประโยชน์จากการดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนตำบลด้วยความเสมอภาค อย่างทั่วถึง และเป็นธรรม

เอกสารอ้างอิง

- กมลศักดิ์ วงศ์ศรีแก้ว จิระพงศ์ เรื่องกุน และสายใจ ชุนประเสริฐ. (2559). กลยุทธ์การพัฒนาชุมชนเข้มแข็งสู่ชุมชนยั่งยืน กรณีศึกษาชุมชนพุน้ำเพ็ญ เขตภาษีเจริญ กรุงเทพมหานคร. กรุงเทพฯ: คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี.
- จุฬามณี แก้วโพทอง และคณะ. (2561). การบริหารจัดการชุมชนเพื่อความยั่งยืน. วารสารวิชาการธรรมทรรศน์, 18(1): 263 -273.
- โชติ บติรัฐ และยุวดี พ่วงรอด. (2562). การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการชุมชนเข้มแข็งแบบบูรณาการในเขตเทศบาลนครพิษณุโลก. วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์, 21(1): 29 -42.
- ธนากร สังเขป. (2556). การพัฒนาที่ยั่งยืน (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พิตรจิรา มณีเนตร. (2565). อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวไทยตื่นตัวต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ. สืบค้นเมื่อ มิถุนายน 15, 2566, จาก <https://www.thai-german-cooperation.info/th/thai-tourism-industry-on-alert-to-climate-change/>.
- สุทธิพงษ์ สุริยะ. (2565). โซ่พิสัยโมเดล: ตัวแบบการพัฒนาท้องถิ่นแนวใหม่ด้วยกลไกพิพิธภัณฑ์ชุมชน. Local Administration Journal, 16(2): 289 – 312.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2559). สรุปสาระสำคัญแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่สิบสอง พ.ศ. 2560-2564. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี.
- _____. (2565). แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่สิบสาม พ.ศ. 2565-2570. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี.
- อังศุมา ก้านจักร. (2561). การศึกษาผลการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศต่อปริมาณน้ำในแม่น้ำชีเพื่อจัดทำระบบสารสนเทศในการวางแผนความเสี่ยงของท้องถิ่น. มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.